

Вона малювала квіти

*(до 125-річчя від дня народження
Катерини Білокур)*

біобібліографічний нарис

**Централізована бібліотечна система
Подільського району м. Києва
Бібліотека імені Віктора Некрасова**

Серія: Видатні митці України

Випуск 12

**Вона малювала
КВІТИ**

**(до 125-річчя від дня народження
Катерини Білокур)**

біобібліографічний нарис

Київ, 2025

Вона малювала квіти : (до 125-річчя від дня народження Катерини Білокур) : біобібліогр. нарис / уклад. Тетяна Бондаренко ; ред. Олена Іоаніді ; відп. за вип. Ганна Брагарник ; ЦБС Поділ. р-ну, б-ка ім. В. Некрасова. – Київ, 2025. – 37 с. – (Видатні митці України ; вип. 12).

Біобібліографічний нарис є дванадцятим випуском у серії «Видатні митці України» і присвячений 125-річчю української художниці наївного мистецтва, майстрині народного декоративного живопису, народної художниці України Катерині Василівні Білокур.

До видання включено бібліографічні описи документів з електронного каталогу Публічної бібліотеки імені Лесі Українки міста Києва (<http://lucl.kiev.ua/>), Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua/>) та використано ДБА бібліотеки імені Віктора Некрасова.

Всього подано друкованих **32** джерела інформації та **5** інтернет-джерел (*) позначені книги, що є у фондах бібліотек ЦБС Подільського району.

Видання розраховане на широке коло користувачів.

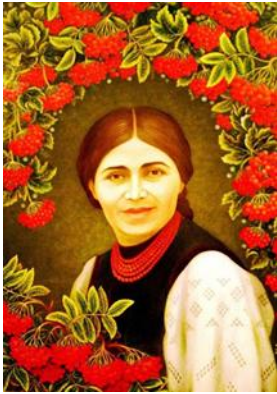
Відгуки, зауваження та пропозиції надсилайте за адресою:

вул. Ярославська, 32 / Волоська, 33, м. Київ, 04071

тел.: 425-05-37

e-mail: podil_nekrasov@ukr.net

Від укладача

Творчість Катерини Білокур належить до найкращих надбань української культури ХХ століття. Жінка, що ніколи не вчилася малюванню, маючи палку жагу до живопису, створила неповторний художній світ, образна мова якого вражає витонченістю, ліризмом, і надзвичайним чином уособлює дух суто українського мистецтва.

Катерина Білокур мала виняткове відчуття кольору. Її палітра вирізнялася багатством і насиченістю відтінків, завдяки чому картини виглядали об'ємними та живими. Художниця використовувала тонкі градієнти, щоб передати гру світла і тіні на пелюстках квітів та інших елементах. Квіти в її картинах ніби оживають, дихають, переплітаються між собою, створюючи складні орнаменти. Роботи Катерини Білокур часто порівнюють з фотографіями, настільки точно й акуратно вона відтворювала деталі, проте в них є також неповторна поетичність і візуальна музика, властиві лише її стилю.

Самобутня художниця зробила великий внесок у популяризацію українського народного мистецтва, стала його уособленням та прославила Україну на цілий світ.

Укладач: Тетяна Бондаренко

Редактор: Олена Іоаніді

Відповідальна за випуск: Ганна Брагарник

© Бібліотека імені Віктора Некрасова

Без права на освіту та творчість

Катерина Василівна Білокур народилася 7 грудня 1900 року в селі Богданівці Пирятинського повіту Полтавської губернії (нині – Яготинський район Київської області) у день ангела великомучениці Катерини. Тож і назвали її цим ім'ям. І подібно до святої посестри, вона впродовж усього життя тяжко страждала.

Батько – Василь Йосипович був працьовитою, заможною людиною, мав 2,5 десятини орної землі, тримав худобу. У родині були ще двоє синів – Григорій та Павло. У віці 6 – 7 років Катерина самотужки навчилася читати – батько на Різдво привіз із базару абетку. А раз так, то навіщо віддавати її в школу, постановили батьки. Нехай сідає за прядку та й можна ще зекономити на одязі та взутті. До того ж не буде відволікатися від домашньої роботи. *«На цьому моя початкова, середня і вища освіта закінчилася»*, – з гіркотою пригадувала пізніше Катерина Василівна.

Перші свої малюнки вона робила вуглинкою, добутою з печі. Використовувала замість справжніх фарб сік бузини, калини, буряка, цибулі. Батьки не схвалювали заняття доньки, сварили її і суворо забороняли витратити час на «мазюкання». Та попри заборони, дівчина не залишила вже улюблену справу, малювала потайки.

«Украла у матері кусочок білого полотна та взяла вуглину... І я намалюю з одного боку полотнини що-небудь, надивлюсь-намилуюсь, переверну на другий бік – і там те саме. А тоді виперу той кусочок полотна – і знов малюю...». А одного разу... намалювала не краєвид, а якихось видуманих птиць... Мені було радісно на душі від того, що я таке зуміла видумати! І дивилась на той малюнок, і сміялась, як божевільна... От мене на цьому вчинку і піймали батько та мати. Малюнок мій зірвали і кинули в піч... «Що ти, скажжена, робиш? Та, не дай Бог, чужі люди тебе побачать на такому вчинку? То тебе ж тоді ніякий біс і сватати не буде!..» Але куди я не йду, що я не роблю, а те, що я надумала малювати, – слідом за мною... Обідно мені на природу, що так жорстоко зі мною обійшлася, наділивши мене такою великою любов'ю до того святого малювання, а тоді відібрала всі можливості, щоб я творила тую чудову працю во всю шир мого таланту!», – згадувала вже доросла Білокур про свої перші спроби.

Пензлі з котячої шерсті

1922 року Катря вирішує їхати до Миргорода – вступати в керамічний технікум. У свої 22 роки вона навіть не знала, що обов'язковою умовою для вступу туди є шкільна освіта. Вона в розпачі кидала свої малюнки через паркан з надією, що їх хтось помітить і подарує їй шанс. Але життя Катерини Білокур зовсім не схоже на казку про Попелюшку. Воно радше наближене до страхітливих казок братів Грімм.

У 1924 році в село приїхало працювати вчительське подружжя – Іван Григорович і Ніна Василівна Калити (фото). До них дійшли чутки про дивну дівчину і при зустрічі вони відразу розгледіли талановиту особистість. У цій родині вона вперше побачила справжні фарби. Саме Калити подарували їй «Кобзар» Шевченка. Саме до них приходила Катруся малювати на фанері, поцупленій у батька, чи на незагрунтованому шматочку полотна. Іван Григорович також був художником-аматором, і дечому навчив прагнучу до творчості дівчину. Невдалу роботу вона кидала, рвала, а потім підіймала, зшивала і плакала, згадуватиме вона по тому. *«І тільки волячою працею доходила я до тої святої істини...»*

Згодом Катерина починає відвідувати драматичний гурток, теж організований подружжям вчителів. Батьки погоджуються на участь доньки у виставах, але за умови, що драмгурток не заважатиме роботі по господарству. Катря малювала декорації для сільського самодіяльного театру й сама грала у виставах – «Наталці Полтавці», «Сватанні на Гончарівці», «Наймичці», «Безталанній», обираючи ролі молодиць.

Катерина була дуже привабливою дівчиною і залицяльників у рідному селі вистачало, але ніхто з них не розумів її захоплення живописом. Женихи дивувалися і вимагали залишити творчі мрії, кажучи: «Як? Моя дружина буде мазилка!?» Нарешті в батька урвався терпець і він сам домовився про сватання. Тоді Катерина, прихопивши гроші, зароблені нею за шиття, вирушила в дорогу – на Чернечу гору, на прощу до Шевченка. Там вона плакала, молилася, просила поради в Тараса Григоровича і присягалася: *«Хоч на старості літ, хоч одного дня, хоч одної години – я таки буду художником».*

У 1928 році Білокур дізналася про набір студентів до Київського театального технікуму і ще раз вирішила спробувати свої сили. Але ситуація повторилася: їй знову відмовили з відсутності документа про освіту.

Перші її роботи: «Жінка в зеленому корсеті» (1920-ті рр.), «Портрет Олі Білокур» (1928 р.), «Портрет Надії Кононенко» (1929 р.), «Портрет колгоспниці Тетяни Бахмач» (1932–1933рр.) свідчить про прагнення художниці досягати портретної схожості.

Батьки продовжували дорікати доньці тим, що ніхто її не сватає, обзивали та принижували. Такі скандали, зазвичай, завершувалися забороною малювати та нищенням малюнків. Уже 30-річною, доведена до відчаю, Катерина побігла топитися до річки Чумгак. Зайшла по груди у крижану воду і стояла там, прощаючись із життям... На щастя, художницю, про яку пізніше дізнається світ, вдалося врятувати. Після цього батько з прокльонами згоджується на заняття доньки малюванням та виділяє Катерині кімнату для її майстерні. Проте застуджені тієї осені ноги все життя давали про себе знати. Білокур дістала інвалідність другої групи й далеко вже ходити не могла. Малювала довкілля.

Палітра Катерини Білокур

Інструменти для малювання Катерина робить сама. Підрамників у художниці не було. Точніше був один, на який вона кріпила полотно як вишивальниці, малювала картину, потім знімала полотно, а на підрамник кріпила наступне. Пензлики Катерина робила з вишневих гілочок, до яких прив'язувала котячий пух або куряче пір'я. Саме такими пензликами можна було досягати якнайтонших ліній. Замість розріджувача брала ляну олію. У неї не було посібників з малювання, вона не читала спеціальну літературу – вчилася малювати сама, розпитуючи сільських малярів.

«Її життєпис, – зазначав Олесь Гончар, – то як роман, сповнений драматизму, де було й нерозділене кохання, і чись нерозуміння, де були й конфлікти з близькими людьми, і причиною всьому була та ж таки одержимість, нездоланна відданість мистецькому покликанню».

Ода квітам

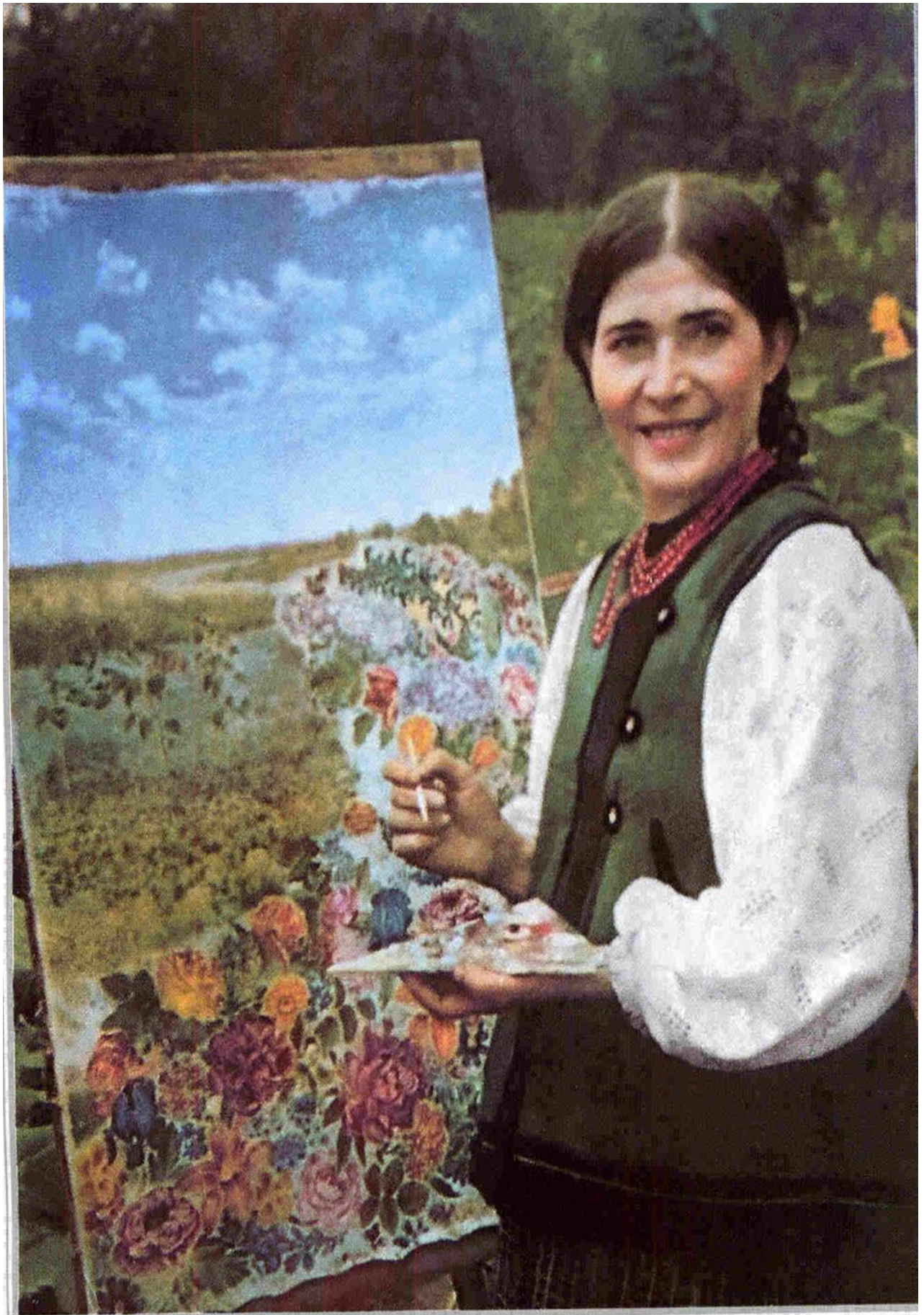
«Можже, ви незадоволені моєю працею, що я малюю лише квіти? Так як же їх не малювати, як вони ж такі красиві? А квіти я буду малювати і малювати, бо я так люблю над ними працювати, що й слів не знайду, аби висказати ті почуття до їх любові – моєї великої любові!», – говорила Катерина Білокур.

Художниця-самоука з Богданівки, як себе називала Катерина Білокур, квіти мала за живих істот, які мають душу, вважала окрасою і очима Землі. Ніколи не зривала живих квітів, а малювала їх з натури. За потрібною для картини квіткою йшла хворими ногами за 20 – 30 кілометрів у ліс під Пирятин, у мальовничі куточки Яготина.

Більшість її картин – на синьому тлі. У своїх картинах поєднувала весняні та осінні квіти, тому що нерідко вони створювалися з весни до літа. За її словами, в неї був найкращий вчитель – природа. Вона її настільки надихала та заворожувала, що сповна відобразилося в творчості художниці. Над кожним бутонем працювала доти, доки він під пензлем не оживав. Здається, ніхто так не захоплювався квітами, як вона.

Кожна її робота по-своєму оригінальна та неповторна. Роздивляючись її картини, складається враження, що кожна квітка точно як жива істота, яка промовляє до тебе. Ніби ти спілкуєшся зі Всесвітом. Та й сама Катерина Білокур у своєму щоденнику писала: *«Та начебто аж схиляються до мене, та як не промовляють: «Хто ж нас буде тоді малювати, як ти покинеш?» То я все на світі забуду та й знов малюю квіти. Ой, не гнівайтесь на мене, мої близькі і далекі друзі, що я малюю квіти...»*

Катерина Білокур, зазвичай, малювала на природі

Аквареллю і олівцем вона завжди працювала мало і неохоче. Художницю найбільше приваблюють олійні фарби. Вони здаються їй сліпучими, навіть їхні назви звучать казково: кіновар світло- і темно-червона, кобальт темно-синій, ультрамарин, кадмій червоний, крапак темно-рожевий... Наставники в оволодінні масляним живописом у Катрі Білокур, очевидно, усе-таки були. Хтось навчив її ґрунтувати полотно, тому що спочатку вона намагалася писати безпосередньо на полотні, але картини швидко темніли і жухли. Можливо, їй знову допоміг вчитель Іван Григорович Калита, а можливо – іконописець із Смотриків, єдиний художник, якого поважав її батько.

Дівчина жила по-чернечому. Не ходила на гуляння, не жартувала коло тинів, не ставала на весільний рушник, не гойдала колиску з немовлям...

Творчий злет

Слава прийшла несподівано, коли художниці виповнилося 40 років. Гостюючи у двоюрідної сестри, вона почула пісню «Чи я в лузі не калина була...» у виконанні оперної співачки Оксани Петрусенко (1900–1940) (фото). Білокур вирішила написати співачці листа, розповісти про себе, свою мрію, свою долю. А до листа додала кілька малюнків і шматочок домотканого полотна з зображенням калинової гілки як своєрідну ілюстрацію до пісні. Адреси, звісно, не знала, тому на конверті написала просто: «Київ, академічний театр, Оксані Петрусенко». На щастя, лист знайшов свого адресата. Оксана Петрусенко, прочитавши драматичну сповідь художниці-самоучки, була щиро схвильована, вражена її неабияким талантом, і вирішила допомогти. Порадившись зі своїми друзями Василем Касіяном (1896–1976) та Павлом Тичиною (1891–1967), звернулася до Центрального будинку народної творчості в Києві. Лист потрапив до митців у Києві, зокрема до Івана Гончара (1910–1993) та представників Спілки художників. Саме тоді й з'явилася можливість для Катерини Білокур показати свої роботи публічно. Вперше про неї заговорили не як про «дивну жінку з села», а як про унікальну художницю з винятковим баченням природи.

Того ж року в Полтавському будинку народної творчості відкрилась персональна виставка художниці – із 11 картин. Виставка мала величезний успіх. Її преміюють поїздкою до Москви. У супроводі Володимира Хитька (1914–1984) вона відвідує Третьяковську галерею, Пушкінський музей.

Побачене справило на Білокур величезне враження. Однак, повернувшись, вона знову залишилася сам на сам зі своїм оточенням і у тих самих умовах.

А далі була війна...

Портрет Надії Білокур (1941)

Під час окупації художниця творчо майже не працювала. Жила бідно, працювала багато. На творчість часу майже не залишалось. За цей час з'явилося всього декілька робіт: «Квіти», «Квіти увечері», «Лілії». До неї давно перестали свататися. Брат Катерини, Павло, з фронту не повернувся.

Після визволення села від фашистів Білокур створила одні з найкращих своїх творів: «Декоративні квіти» (1945), «Привіт урожаю» (1946), «Буйна» (1947). Як і раніше, її картини підписували убого – «Роботи колгоспниці з села Богданівки».

У 1944-му Богданівку відвідує директор Державного музею українського народного декоративного мистецтва Василь Нагай (1914–1982). Пропонує Катерині Василівні виставку і закупити картини. Саме завдяки йому Музей українського народного декоративного мистецтва (фото) сьогодні має найкращу колекцію робіт Білокур.

Особисте життя Катерини Білокур не склалося, вона так і не вийшла заміж. Майстриня мріяла хоча б вирватися із села, яке так вороже зустріло її дар, мріяла бути ближче до середовища художників, проте можновладці хотіли бачити селянського генія там, де вона перебувала все життя – в упослідженому селі: «Ото поки живе в Богданівці, то вона і Білокур, а як заберемо її до Києва, то вже Білокур і не буде».

У 1947 році їй запропонували намалювати портрет Сталіна, і коли б портрет сподобався – це відкрило б перед нею всі двері. Але Білокур відмовилася. Є свідчення односельців Катерини Білокур, що в 1947 році, який був голодним для України, вона казала: *«Це ірод. Його не малювати треба, а возити в клітці й показувати, до чого він народ довів»*. Односельці, на щастя, не видали художницю.

Коли у 1948 році помер батько, Катерина зосталася з хворою матір'ю, доглядала її і сама почала хворіти – вся хатня робота та господарство були на ній, до того ж додавалися труднощі тогочасного сільського побуту, біль у застуджених ногах. Згодом до них переїхав брат Григорій із дружиною та 5 дітьми, у домі почалися сварки. Невістка не розуміла Катерининої «мазні» й постійно радила йти на роботу в колгосп, а мрія про окреме житло ближче до Києва так і залишилася мрією.

1949 року Катерина Білокур вступила в Спілку художників України.

У 1951 році була нагороджена орденом «Знак Пошани», одержала звання Заслуженого діяча мистецтв України.

«Декоративні квіти»

«Буйна»

Пікассо і світове визнання

«Цар-колос»

1954 року три картини «Цар-Колос», «Берізка», «Колгоспне поле» були представлені на Міжнародній виставці в Парижі. Відомий іспанський художник Пабло Пікассо (1881–1973) був приємно вражений, особливо роботою «Цар-Колос». Він сказав: *«Якби у нас в Іспанії була настільки талановита художниця, ми б змусили заговорити про неї увесь світ»*. Він порівнював Катерину з іншою великою художницею-самоучкою – Серафін Луї (1864–1942). Цей епізод увійшов до історії українського мистецтва як символ того, наскільки сильно можна недооцінити свого генія вдома.

Картина «Цар-Колос» – це духовний, філософський і естетичний заповіт художниці, найбільш загадкова її робота. Перший варіант цієї картини, створений 1947 року, який експонувався в ЮНЕСКО й Луврі, був, на жаль, викрадений... Катерина Білокур повторила картину в 1949–1950 роках.

Та, на жаль, це міжнародне визнання мало формальний характер. Катерині Білокур не дозволили особисто поїхати до Парижа, її не включили до складу делегації, а сам факт захоплення нею Пікассо на батьківщині сприйняли прохолодно.

Найінтенсивніший, і по суті, останній період творчості Білокур припадає на 1950-ті роки. На цьому відрізкові часу народилися такі її буквально заворожуючі твори, як «Сніданок», «Урожай», «Квіти і берізоньки увечері» (1950), «Півонії» (1951), «Городні квіти» (1952), «Рожі і троянди» (1954–1958), «На полтавській землі», «У Богданівці на Загреблі» (1955), «У Шрамківському районі на черкаській землі» (1955–1956), «Богданівські яблука», «Натюрморт з колосками і глечиком» (1958–1959), «Квіти», «Букет квітів» (1959) та ін.

Процес роботи над кожною картиною тривав довго, а над окремими творами вона працювала по кілька років. До своїх картин ставилася з великою відповідальністю та вимогливістю.

«Ой як радісно, як є можливість кожного дня працювати: не відчувається ні старість, ні самотність, бо з-під пензля кожного дня на полотні виростає щось нове, прекрасне і чудове», – писала Катерина Білокур.

«Садові квіти» (1952)

1956 року їй присвоїли звання Народної художниці України.

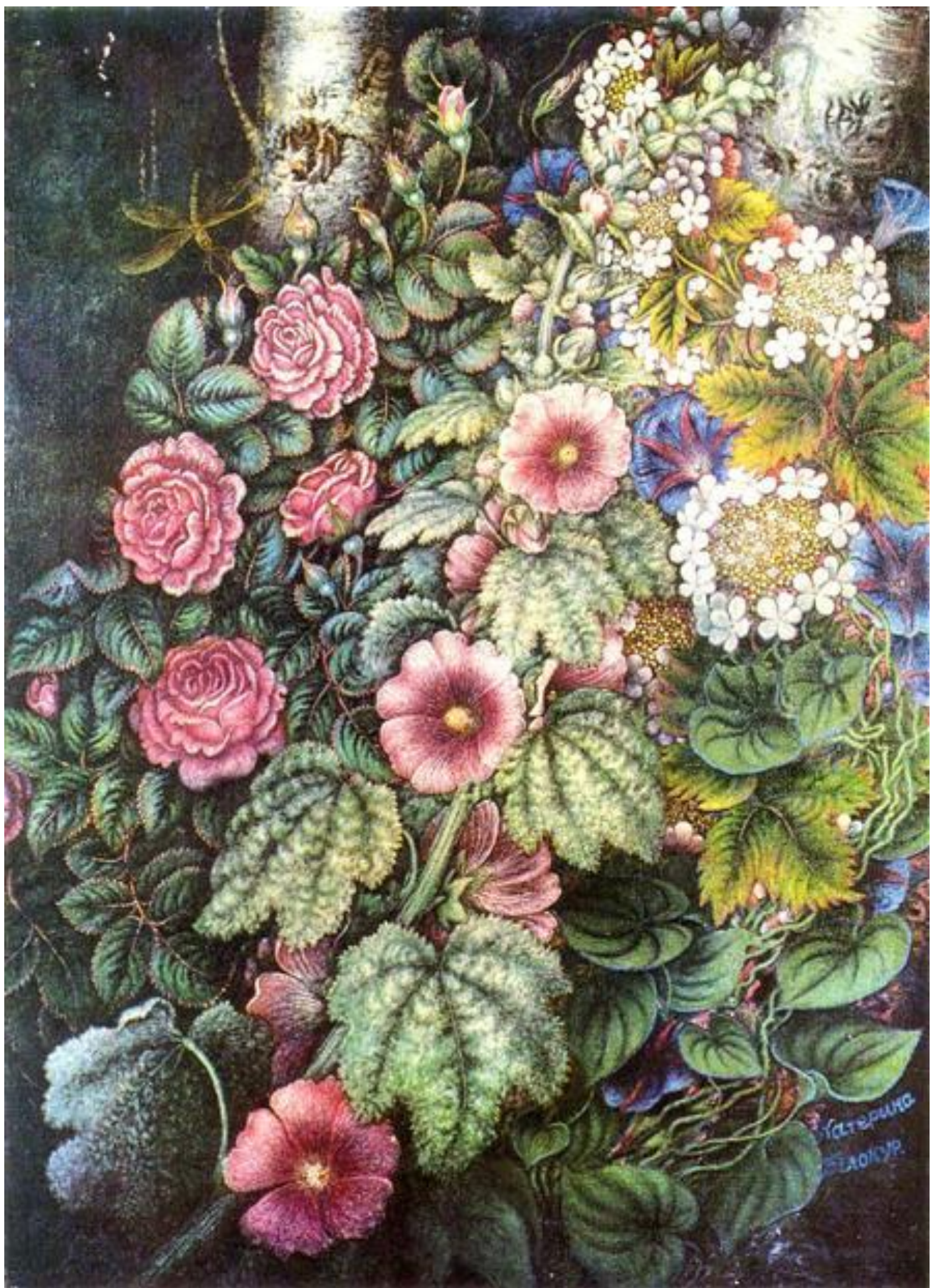
Але все своє життя Катерина Василівна прожила в селі, не маючи навіть паспорта, оскільки колгоспникам його мати було заборонено до 1969 року включно. У хаті з земляною долівкою, без електрики, без опалення. Лікувалася народними засобами: риб'ячим жиром та компресами з бурякового соку.

Її творчість радянська влада представляла виключно, як роботи колгоспниці з села Богданівки. Художниці навіть не повідомили про те, що, японці, які були в захваті від її картин, пропонували побудувати своїм коштом школу живопису в Богданівці. А саму художницю мали намір запросити до Японії, щоб вона навчала тонкощів свого мистецтва. Білокур так і не дізналася про ці наміри, а листування осіло десь в посольствах.

Однією з останніх її робіт була «Богданівські яблука». «Великі люди» хотіли купити й повісити в їдальні. Катерина нічого не сказала, а потім порізала полотно ножом. Часто згадувала, як з районного центру приїжджали по картину з гербами та прапорами. Розраховувалися двадцятип'ятилінійною лампою та пляшкою керосину.

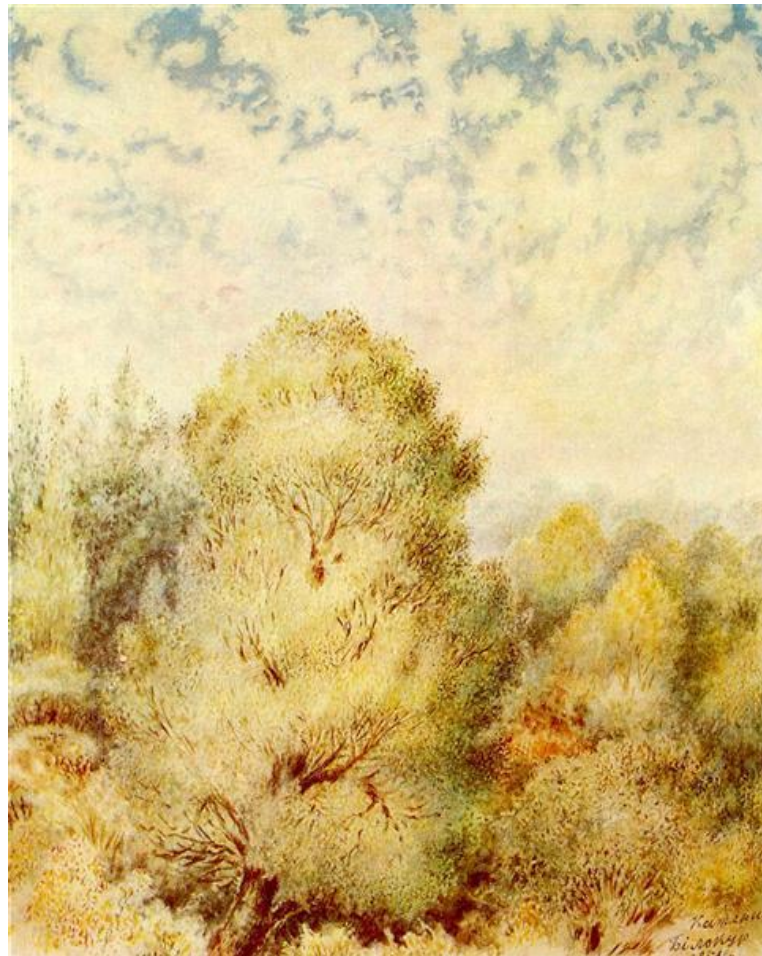
«Це геній, поставлений в умови, що унеможливлювали самореалізацію: вона не мала паспорта, була фактично «прикріплена» до свого колгоспу, до того ж, вона була жінкою – у неї не було шансів. І ось ця жінка з її неймовірною, просто скаженою гордістю і впертістю, одна проти системи, проти спільноти і проти родини, з якою теж треба було воювати за право бути собою», – каже про Катерину Білокур письменниця Оксана Забужко.

«Рожі і троянди»

З листа Катерини Білокур: «...Я тільки плачу, дивлячись, що стоять полотна, а я ось ношу у хату торф, а з хати виношу попіл, шукаю і рубаю дрова на розпал торфу, перу ганчірки, топлю піч, ходжу біля хворої матері, пораю їхню козу, бодай вона їм здохла! – от так і проходять мої дні. Та і сама хвора. І я тепер не художник, а попелюшка...».

А душа рвалася до «святого малювання», яке принесло їй славу і широке визнання. Певно, відчуття наближення неминучого кінця навіяло мінорний настрій у картині «Осінь» (1960). Катерина Василівна немовби прощається з природою, усім прекрасним, чим наповнена її душа. Ідея картини близька їй споріднена з відчуттями авторки о тій порі.

«Осінь»

Навесні 1961 року у Білокур до болів у ногах додався сильний біль у шлунку. Домашні ліки не допомагали, а в богданівській аптеці необхідних не було. На початку червня 1961 року померла 94-річна матір. Після її похорон художницю забрали до Яготинської районної лікарні. 10 червня їй зробили операцію з приводу рака шлунку. Саме того ж дня вона померла.

Катерину Білокур було поховано у рідній Богданівці, як тоді було заведено, без священника. По собі вона залишила значну епістолярну спадщину, невелику поему в прозі.

Вшанування пам'яті

1977 року в хаті Білокурів був створений меморіальний музей-садиба Катерини Білокур. Пам'ятник художниці, що стоїть на його подвір'ї, створив її племінник Іван Білокур (1934–1999), учень майстерні Михайла Лисенка (1906–1972) Київського художнього інституту.

У Києві, Бучі, Ірпені, Дніпрі, Краматорську, Броварах, Лубнах, Чернігові, Хмельницькому та в інших населених пунктах України є вулиці, названі на честь Катерини Білокур.

У червні 1989 р. постановою Ради Міністрів УРСР засновано премію імені Катерини Білокур за визначні твори традиційного народного мистецтва з метою стимулювання розвитку українського народного мистецтва.

До 100-річчя від дня народження художниці у 2000 році Національний банк України викарбував пам'ятну монету номіналом 2 гривні (серія «Видатні особистості України»). Автори – художники Микола Кочубей та Олександр Івахненко; скульптори Володимир Дем'яненко та Святослав Іваненко.

З 2012 року щорічно 9 червня, або в найближчі вихідні дні, в селі Богданівка Бориспільського району Київської області проводиться міжрегіональний фестиваль народної творчості «Катеринина пісня», присвячений пам'яті художниці.

З 12 листопада по 7 грудня 2023 року Національний музей декоративного мистецтва України проводить «Білокурівський листопад», під час якого співробітники музею проводять виїзні лекції, присвячені життю і творчості видатної української художниці.

Образ Катерини Білокур відтворено в документальних та художніх фільмах, телесеріалах, у театральному мистецтві, музиці, літературі та живопису.

Кадр з фільму «Буйна»

Меморіальний музей-садиба

Пам'ятник Катерині Білокур у Яготині

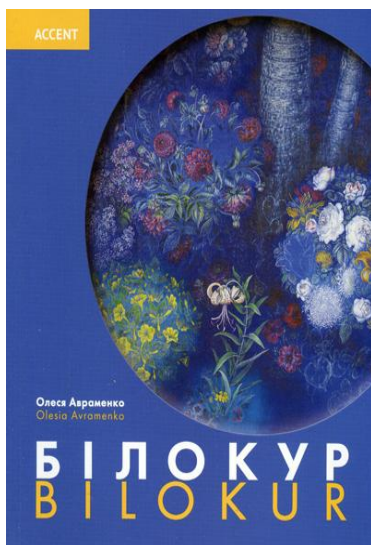
Детальніше у виданнях та публікаціях:

***Білокур, К. Я буду художником!** : документальна оповідь у листах художниці, розвідках Миколи Кагарлицького / Катерина Білокур ; упоряд., ред. листів К. Білокур, ст., приміт. до них Миколи Кагарлицького. – Київ : «Спалах» ЛТД, 1995. – 368 с. : іл., портр. – (Бібліотека Ростислава Пилипчука).

Документальна оповідь у листах художниці, розвідках Миколи Кагарлицького.

Катерина Білокур (1900–1961) – жінка незвичайна, не од світу цього селянка-художниця, яка все життя присвятила квітам, увічнюючи їх на полотнах, вважючи їх очима Землі, вінцем краси, своїми дітьми. Наділена унікальним даром бачити і сприймати світ, вона писала квіти, як ніхто до і після неї з сучасних вітчизняних і західноєвропейських майстрів пензля, виявивши в композиціях доста буйної фантазії. Запропонована книжка – це перше в Україні видання листів художниці, писаних як до працівників офіційних установ, так і до визнаних творчих особистостей. Проілюстрована кольоровими репродукціями з кращих робіт Білокур, книжка адресується численним шанувальникам таланту художниці.

Авраменко, О. Білокур = Bilokur / Олесь Авраменко ; Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України. – Київ : Видавництво Горобець, 2021. – 168 с. : іл., портр. – (Accent).

Видання присвячене 120-річчю від дня народження видатної української художниці Катерини Білокур.

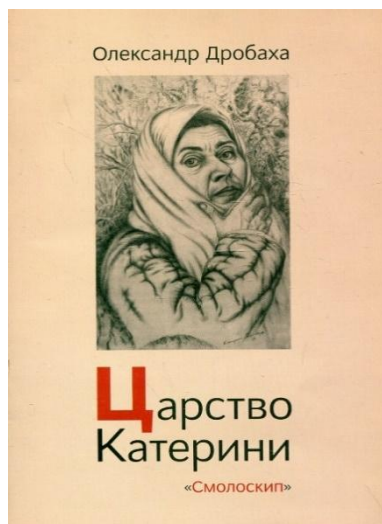
***Волинська, О. Я чую тебе. Сплетіння доль Катерини Білокур та Оксани Петрусенко : роман / Олена Волинська. – Київ : Віхола, 2024. – 352 с. : портр. – (Худліт. Проза).**

Цей роман – лірична історія життя двох видатних жінок: художниці Катерини Білокур і співачки Оксани Петрусенко.

Катерині не дозволяли вчитися й малювати, а вона не мислила себе без малюнка – сховавшись від усіх, розмальовувала химерними птахами вкрадене в мамі полотно. Оксана в чотирнадцять мусила піти працювати, щоб утримувати маленького братика й усю сім'ю. Нелегкі перипетії життя були постійною

перепоною їхній творчості.

Зрештою долі жінок переплелися. Майбутня художниця написала Оксані Петрусенко листа зі своїм малюнком – зламану гілкою каліни. Співачка була вражена поєднанням кольорів і відтінків, а ще болем, що струменів через зображення. Так у житті Катерини Білокур розпочався новий етап, що приведе її до слави.

Дробаха, О. Царство Катерини / Олександр Дробаха. – Київ : Смолоскип, 2011. – 30 с. : іл., портр.

Жар-птиця її творчості затріпоче перед твоїм зором, читачу... Тільки заглянь до Музею українського народного декоративного мистецтва у Києві, Яготинського чи Богданівського музеїв... Відблиск полисків від лету цього Жар-птаха у цій книжці! Вловити його? А він пурх! І вже за обрієм. Не журися, придивися. У твоїх руках веселкова пір'їнка – промінець його. Цієї миті, може, ти по-справжньому пізнаєш рідний край!

Кагарлицький, М. Катерина Білокур очима сучасників : спогади, есеї, розвідки з архіву художниці. – Ч. 1 : Діячі культури про Катерину Білокур. Згадують музейні працівники / Микола Кагарлицький. – Київ : ВД Освіта України, 2018. – 196 с., 10 с. фотоіл., портр.

Ця книжка – органічне продовження попередньої – «Катерина Білокур. Я буду художником!» (1995), а разом вони – своєрідний диптих, де художниця самотньо постає в листах, спогадах сучасників і розвідках автора видань.

У книжці спогадами діляться визначні майстри пензля, різця, слова – М. Дерегус, Т. Яблонська, С. Кириченко, С. Григор'єв, Н. Клейн, І. Гончар, Д. Косарик, І. Білокур... Натхненні есеї присвятили художниці О. Гончар, М. Бажан, Л. Новиченко...

Впадає в очі в цьому, ніби типовому і трохи не типовому, як для жанру мемуаристики, виданні те, що зазедве не половина спогадів належить односельцям Катерини Білокур – родичам, учителям, учням, сусідам-загребельцям і взагалі богданівцям.

Кагарлицький, М. Квіти мої, діти : у таємниці життя і творчості Катерини Білокур проникаючи / Микола Кагарлицький. – Київ : Освіта України, 2017. – 116 с. : іл.

Документальна повість-есеї про епістолярну спадщину художниці. Катерина Білокур листувалася з мистецтвознавцями, художниками. І її листи спростовують чимало подальших вигадок про народну художницю, розкривають справжню Білокур.

***Катерина Білокур = Kateryna Bilokur** : [книга-альбом] / упоряд. Н. Л. Розсошинська, М. Кагарлицький. – Київ : Мистецтво, 2016. – 152 с. : іл.

Українська художниця Катерина Білокур є тією глибоко національною особистістю, яка символізує Україну, її культуру, самобутню мистецьку душу, уособлює найвищі якості, притаманні національному ідеалові.

Катерина Білокур. Малярство і проза / [ред. Н. Голтвенко ; післям. Л. Демченко, О. Шаповал ; фото Д. Колосова] ; Меморіальний музей-садиба Катерини Білокур ; Яготинський державний історичний музей. - [Київ] :

Родовід, [2016]. - 107 с. : іл., портр. -

Катерина Білокур. Малярство і проза / [ред. Н. Голтвенко ; післям. Л. Демченко, О. Шаповал ; фото Д. Колосова] ; Меморіальний музей-садиба Катерини Білокур ; Яготинський державний історичний музей. – 2-ге вид. – [Київ] : Родовід, 2016. – 108 с.

Видання про Катерину Білокур містить її живописний доробок, що зберігається у Яготинській картинній галереї, а також оповідання «В селі Богданівці Шрамківського району на Черкаській землі», присвячене односельчанам видатної мисткині.

***Катерина Білокур. Мистецька заповідь / уклад. Н. Самрук, Е. Шестакова. – Київ : Родовід, 2010. – 197 с. : кольор. іл.**

Шанувальники таланту художниці донині прагнуть осягнути, розгадати таємниці її життя і творчості, зрозуміти, якими чарами вона володіла, як змогла, подолати всі перешкоди і труднощі, стати ХУДОЖНИКОМ. На її полотнах вічно квітнуть півонії і мальви, жоржини і троянди, маки і чорнобривці, калина, тюльпани, флокси, плетуться за дерев'яним тином кручені паничі, духмяно пахнуть яблука і виноград, зріє цар-колос жита і пшениці. Всі ці одвічні

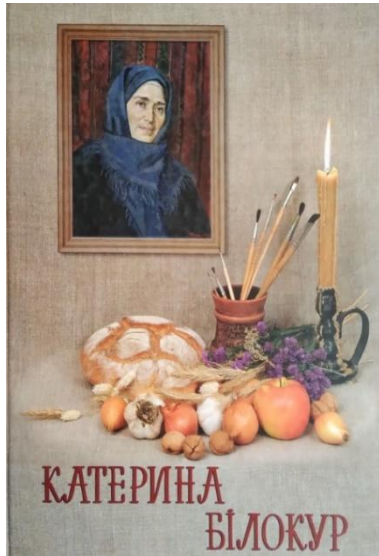
символи рідної української природи на її полотнах постають піднесено прекрасними і одухотворенішими, ніж у реальному житті. Ці квіти – символи, що уособлюють одвічну Гармонію і Красу. Їх вона називала очима Землі, сутністю живої природи. Своім життям і творчістю вона заповідала безмежно любити рідну землю, бачити і розуміти її неповторну красу, невтомно йти до своєї великої мети, долаючи труднощі і перешкоди. Цей альбом – свідчення нашої безмежної вдячності і шани Великому Художнику, яким є Катерина Білокур.

Катерина Білокур : філософія мовчазного бунту : наукові статті, есеї, культурологічні праці до 100-річчя і 110-річчя Катерини Білокур / за ред. Олександра Найдена. – Київ : Видавничий дім «Стилос», 2011. – 256 с. : іл.

Книга наукових статей, есеїв, споминів, зібраних як із матеріалів, раніше опублікованих, так і присвячених сторічному і стодесятирічному ювілею Катерини Білокур. Двадцять чотири автори цієї книги – відомі мистецтвознавці, літературознавці, філософи, культурологи, художники – аналізують творчість К.

Білокур, визначають її місце та роль у культурі ХХ ст., висловлюють свої думки щодо самої Катерини Василівни Білокур – людини, художника, творчої особистості, котрій судилося пережити війни, голодомори, жити і творити у страшних умовах села, покріпаченого тоталітарним режимом.

***Катерина Білокур = Kateryna Bilokur :** фотокнига ; авт. вступ. ст. Ніна Розсошинська, Олександр Федорук. – Київ : Спалах, 2001. – 128 с. : іл.

Видання знайомить із творчістю мисткині, з усіма її роботами, які зберігаються в Україні, – в Музеї-садибі Катерини Білокур у селі Богданівка, в Яготинській картинній галереї, Державному музеї українського народного декоративного мистецтва, Полтавському художньому музеї та ін.

Коляда, І. Катерина Білокур / Ігор Коляда, Олексій Шубер. – Харків : Фоліо, 2021. – 123 с. – (Знамениті українці).

Катерина Білокур – українська художниця, майстриня народного декоративного живопису, znana представниця «наївного мистецтва». У своїй творчості Катерина Білокур сягнула вершин успіху і прославила українське мистецтво на цілий світ.

Скалацький, К. Катерина Білокур : портрет з натури : етюд-моногр. / Кім Скалацький. – Полтава : АСМІ, 2012. – 51 с. : фото.

Етюд-монографія історика мистецтв і художника Кіма Скалацького до 112-річчя Катерини Білокур. Автор ділиться своїми спогадами про те, як поповнилася колекція Полтавського художнього музею картинами К. Білокур, своїми роздумами про талановиту художницю.

Топська, Н. Зачарована квітами / Неллі Топська ; картини К. Білокур. – Київ : ТОВ «Книжкова база «Альфа», 2017. – 64 с. : іл., портр.

Книга присвячена життю та творчості Катерини Білокур, яка стала відомою завдяки своїм дивовижним картинам із квітковими композиціями. У книзі описується, як художниця, маючи вроджений талант, мусила долати життєві труднощі, упередження та неприйняття, щоб відстояти своє право займатися мистецтвом. Незважаючи на всі випробування, вона не відмовилася від свого покликання і створила власний, феноменальний квітковий всесвіт, що захоплює своєю красою.

***Череп-Пероганич, Т. Мій янгол – Катерина Білокур** : повість : для серед. шк. віку / Тетяна Череп-Пероганич. – Київ : Креативна агенція «Артіль», 2023. – 40 с., 16 с. фотоіл., портр.

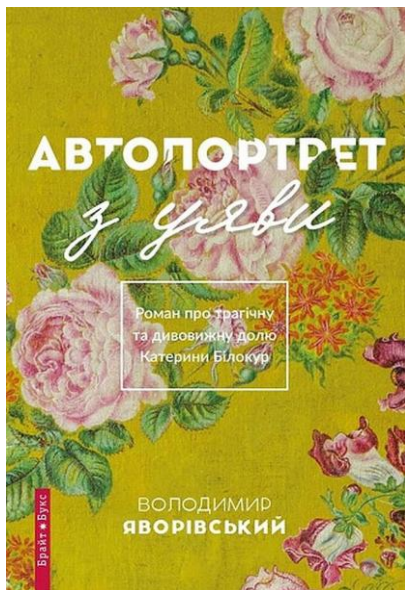
Війна робить нас вразливими, завдає болю, часто руйнує життя. Непросто дорослим, важко дітям. Але завжди треба шукати шлях до світла. Так свого часу робила художниця Катерина Білокур. Цей шлях шукає в житті і героїня повісті Марічка, яка мріє писати

картини, бо має талант, що дістався їй у спадок від загиблого на війні батька. Певні соціальні проблеми в родині стають мріям на заваді. Але на допомогу дівчинці приходять янгол...

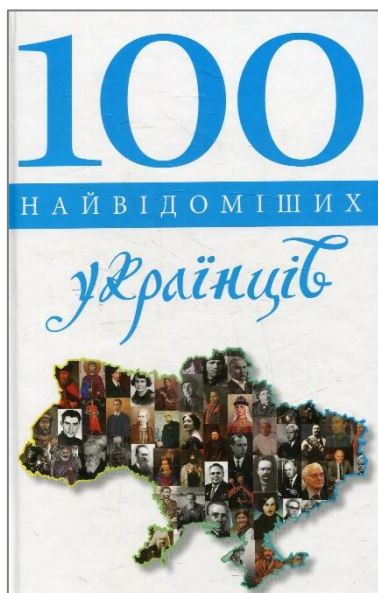
Я, Білокур Катерина Василівна : альб. / уклад. В. Клименко, І. Пасічник. – Київ : Родовід, 2012. – 160 с. : іл., портр.

Це видання – своєрідна експедиція в архів Катерини Білокур, що зберігається в Яготинському державному історичному музеї та його філіях – Яготинській картинній галереї й Меморіальному музеї-садибі Катерини Білокур в Богданівці. Власне, основний масив документів, листів, фото, ескізів, які не представлено в музейних експозиціях, складають дві теки – текстову й візуальну. Листи до Катерини Білокур, які вдалося зберегти та оприлюднити в цьому виданні, дали можливість децю по-іншому, чіткіше й виразніше відчувати думки, уподобання настрої та проблеми художниці.

***Яворівський, В. Автопортрет з уяви** : роман про трагічну і дивовижну долю Катерини Білокур / Володимир Яворівський. – Київ : Брайт Стар Паблішінг, 2018. – 296 с. : портр.

Роман видатного письменника сучасності Володимира Яворівського присвячено життю і творчості геніальної української народної художниці Катерини Білокур у контексті світового мистецтва. Книга, створена на початку 80-х років минулого століття, досі залишається бестселером і прочитується на одному подиху.

Катерина Білокур (1900–1961) : майстриня народного декоративного живопису // Сто найвідоміших українців. – Київ, 2017. – С. 558–564.

Біографічні відомості про українську народну художницю – Катерину Білокур.

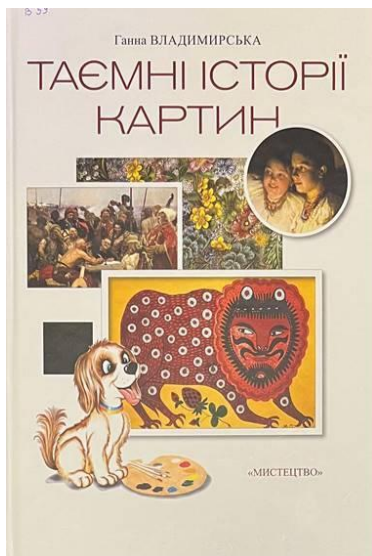
***Білокур Катерина Василівна (1900–1961)** : художниця, майстер народного декоративного живопису, представниця «наївного мистецтва» // Видатні українці. Культура. Мистецтво. Освіта : довід. – Київ, 2016. – С. 30–34 : портр.

Біографічні відомості про українську народну художницю – Катерину Білокур та її неперевершені картини.

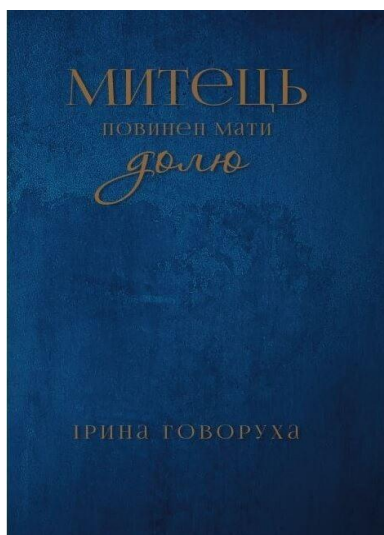
***Венгринюк, Х. Катерина Білокур (1900–1961) / Христя Венгринюк, Євгенія Завалій, Максим Дупешко // Ловці світла : історії українських художників / Христя Венгринюк, Євгенія Завалій, Максим Дупешко ; під заг. ред. Є. Завалій ; іл. Ю. Мархішуд. – Чернівці, 2023. – С. 24–25 : іл.**

Про художницю жанру наївного мистецтва, майстриню народного декоративного живопису – Катерину Білокур.

***Владимирська, Г. Чарівні квіти Катерини Білокур і японці, які обожають її мистецтво / Ганна Владимирська // Таємні історії картин : [школярам від 7 до 15 років : для сімейного читання] / Ганна Владимирська ; [іл. Віктора Кононенка]. – Київ, 2024. – С. 18–27 : кольор. іл., портр. – (Український інститут книги).**

Про знамениту на весь світ українську народну художницю – Катерину Білокур та її неперевершені картини.

***Говоруха, І. Повінчана з квітами / Ірина Говоруха // Митець повинен мати долю : есеї / Ірина Говоруха. – Київ, 2023. – С. 229–246 : іл.**

Про гірку долю геніальної української художниці-самоуки Катерини Білокур, яка все своє життя вимушена була виборювати право малювати.

Забужко, О. Катерина, або Філософія мовчазного бунту : конспект до ненаписаної біографії / Оксана Забужко // Планета Полин : вибр. есеї. – Київ, 2020. – С. 29–72 : іл.

Катерині Білокур випало жити в українському селі в один з найстрашніших періодів історії срср. Вона творила в жахливих умовах, зневаживши погрози батьків, всупереч анахронічному світогляду свого оточення. Спосіб життя мисткині можна схарактеризувати як «Мовчазний бунт».

***Роздобудько, І. Що може пензлик?** : (дитинство Катрусі Білокур) / Ірен Роздобудько // Про Блезя Паскаля, Вольфі Моцарта, Ганса Андерсена, Катрусю Білокур, Чарлі Чапліна : оповід. для дітей молод. та серед. шк. віку / Ірен Роздобудько. – Київ, 2010. – С. 102–129 : іл. – (Життя видатних дітей).

Про непросте дитинство видатної української художниці Катрусі Білокур.

***Тарасенко, О. Катерина Білокур. Сама собі квітка «Люби мене – не покинь» / Олеся Тарасенко // Благословенне жіноче ім'я – Україна : жіночі портрети країни / Олеся Тарасенко. – Київ, 2021. – С. 13–20 : іл.**

Про Катерину Білокур, відому українську художницю яка стала символом відданості своїй мрії та безмежного таланту.

Голобородько В. Катерина Білокур : виготовлення пензлика : вірш / В. Голобородько // Українська мова і література в школах України. – 2018. – № 6. – С. 38–39.

Головченко, Н. Білокур : акценти до творчої біографії від мистецтвознавиці Олесі Авраменко : рецензія / Ніна Головченко // Українська літературна газета. – 2021. – 26 лют. (№ 4). – С. 4–5 : іл., портр.

Кривда, М. Квіти Катерини Білокур заграли новими барвами / М. Кривда // Голос України. – 2020. – 8 груд. (№ 227). – С. 8.

Лелітка С. «Квіти, як і люди, – живі, у них є душа!» / С. Лелітка // Голос України. – 2020. – 18 листоп. (№ 213). – С. 16.

Обелець, Ю. Українську художницю, якою захоплювалися в Європі, рідні осуджували за талант / Ю. Обелець // Коло. – 2017. – 16–22 берез. – С. 14.

Олександренко, Т. Катерина Білокур: «І скільки в голові моїй снується чудових невиданих буйних картин!» / Т. Олександренко // Зоря Полтавщини. – 2020. – 4 груд. (№ 86). – С. 14–15.

Самолевська, О. Натхненна сила Катерини Білокур / Ольга Самолевська // Кіно-Театр. – 2021. – № 4. – С. 43–44 : іл.

Кінорежисерка і автор сценарію – про свій фільм «Катерина Білокур. Послання», присвячений видатній українській художниці.

Метабібліографія

Квіткове королівство Катерини Білокур : до 120-річчя від дня народження української народної художниці : біобібліогр. покажч. / упоряд. Т. М. Базир ;

Полтавська обласна бібліотека для юнацтва ім. О. Гончара. – Полтава, 2020. – 28 с.

Квіткове різнобарв'я на полотні життя Катерини Білокур : бібліогр. покажч. з бібліогр. оглядом-презентацією до 120-річчя від дня народж. художниці / уклад. О. В. Токміленко (відп. за вип.), С. В. Спірякова, В. П. Балюк ; Полтав. Нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка, Б-ка ім. М. А. Жовтобрюха – Полтава, 2020. – 28 с.

«Віконце у світ Катерини Білокур» : біобібліогр. покажч. / авт.- уклад. В. Є. Щербак ; Миколаїв. обл. б-ка для дітей ім. В. О. Лягіна; . – Миколаїв: 2015.

Інтернет-ресурси:

Білокур Катерина Василівна [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія / Creative Commons Attribution-ShareAlike. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : https://uk.wikiquote.org/wiki/%D0%91%D1%96%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D1%83%D1%80_%D0%9A%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0_%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B0/ . – Назва з екрана. – Дата останньої правки : 14. 09. 2025. – Дата перегляду : 12. 10. 2025.

Марченко, М. Катерина Білокур : як музей «оживив» картини художниці, видав інтерактивну книгу і готується до виставки з сюрпризом [Електронний ресурс] / Марина Марченко // Українська правда : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Київ, 2007–2025. – Режим доступу : <https://lifepravda.com.ua/culture/2020/09/25/242464/>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 25. 09. 2020. – Дата перегляду : 12. 10. 2025.

Музей-садиба Катерини Білокур [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія / Creative Commons Attribution-ShareAlike. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9-%D1%81%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%B1%D0%B0_%D0%9A%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B8_%D0%91%D1%96%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D1%83%D1%80. – Назва з екрана. – Дата останньої правки : 12. 09. 2025. – Дата перегляду : 12. 10. 2025.

Шевелєва, М. Катерина Білокур : сильних духом не спіймає ніхто [Електронний ресурс] / Мар'яна Шевелєва // ГО Український інтерес : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Київ, 2016 – 2025. – Режим доступу : <https://uain.press/blogs/katerina-bilokur-silnih-duhom-ne-spijmaye-nihto->

[1125242#google_vignette](#). – Назва з екрана. – Дата публікації : 07. 12. 2024. – Дата перегляду : 12. 10. 2025.

Штогрін, І. 10 фактів про Катерину Білокур : сама навчилася малювати і стала відомою на весь світ [Електронний ресурс] / Ірина Штогрін // Радіо Свобода : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Київ, 2025. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/bilokur-%D1%81hudozhnytsya-10-faktiv/30988342.html> . – Назва з екрана. – Дата публікації : 07. 12. 2021. – Дата перегляду: 12.10. 2025.

ЗМІСТ:

Від укладача	4
Без права на освіту та творчість	5
Пензлі з котячої шерсті	6
Ода квітам	8
Творчий злет	10
Пікассо і світове визнання	14
Вшанування пам'яті	20
Детальніше у виданнях та публікаціях.....	25
Метабібліографія.....	35
Інтернет- ресурси	36
Зміст.....	37

